

یادداشتی درباره بازپس‌گیری^۱ مقالات علمی

مریم زیاری، کارشناس پژوهش دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی

مقالات علمی مجلات معتبر بارها توسط داوران متخصص بررسی می‌شوند، اما گاهی این احتمال وجود دارد که بعد از چاپ مقاله، اشکالات جدی در مقاله وجود داشته باشد. اشکالاتی که اعتبار یک مقاله را زیر سوال ببرد و لازم باشد که مقاله بازپس گرفته شود. بازپس‌گیری مقاله توسط مجلات دانشگاهی یک پیام واضح دارد مبنی بر این که اعتبار این مقاله رد شده است. بازپس‌گیری روشی است که خوانندگان یک مجله را آگاه می‌سازد که محتوای مقاله‌ای مشخص اشکالات اساسی دارد و قابل استناد نیست و اعتبار علمی لازم را نیز ندارد. بازپس‌گیری امروزه بخشی از فرآیند چاپ مقاله است و مجلات معتبر مقالاتی را که اشکالات اساسی دارند در اصلاح ریتراکت می‌کنند. این روش برای جلوگیری از بروز خطاهای مشابه در ساحت علم است. بازپس‌گیری یعنی مقاله بعد از انتشار رد^۲ می‌شود.

جامع‌ترین پایگاه مقالات بازپس‌گرفته شده توسط وبسایت **retraction watch** به صورت رسمی راه اندازی شده است. در این پایگاه شما می‌توانید بر اساس مجله، نام کشور، نام نویسنده، علت بازپس‌گیری و ... به جستجوی مقالات بپردازید. با جستجوی نام ایران، لیست تعداد 569 مقاله از سال 2005 تاکنون نمایش داده می‌شود.

دلایل ذکر شده برای بازپس فرستادن مقالات ایرانی در پایگاه پابمد

تعداد	علت رترکت مقالات
78	Authorship issues
66	Plagiarism
22	Redundant publication
17	No reason reported
14	Overlap
9	Misconduct
5	Honest error

¹ Retraction

² Reject

علت بازپس فرستادن مقالات علمی چیست؟

مقالات علمی تنها زمانی ریترکت یا باز پس فرستاده می شوند که خطاهای جدی دارند و نمی توان از این خطاها چشم پوشی کرد. بر اساس نظر کمیته اخلاق نشر در هر نشریه ای، مجله زمانی باید مقاله ای را بازپس بفرستد که:

الف) شواهدی متقن وجود داشته باشند که یافته های مقاله چه به صورت عامدانه (مانند داده سازی) و چه به صورت غیرعامدانه (اشتباه اساسی در محاسبات) از طرف نویسنده یا نویسندگان مخدوش شده است و غیرقابل اتکا هستند.

ب) یافته های این مقاله قبلاً در جای دیگری چاپ شده اند؛ در این شرایط یافته های کنونی مقاله هیچ تفاوتی با یافته های قدیمی نداشته باشند. مثلاً آرایه یک روش درمانی جدید برای درمان یک بیماری. که بعد از چاپ مشخص می شود این روش درمانی در مقاله دیگری قبلاً منتشر شده است.

ج) سرقت علمی رخ داده باشد.

د) محتوای مقاله گزارشی از یک کار غیر اخلاقی است. برای اطلاعات بیشتر در خصوص تحقیقات غیر اخلاقی به مقاله زیر مراجعه کنید.

<https://www.onlinepsychologydegree.info/unethical-experiments-psychology/>

چه کسی مسئول باز پس فرستادن مقاله است؟

تصمیم گیرنده نهایی برای باز پس فرستادن مقاله سردبیر مجله است. سردبیر موظف است تا با اعلام دقیق مشکلات مقاله چاپ شده، آن را بازپس بفرستد. سردبیر می تواند از نویسندگان مقاله بخواهد تا مقاله را ریترکت نمایند و در صورتی که آنها نپذیرفتند خود آن را انجام دهد.

یک مشکلی که وجود دارد آن است که برخی مجلات دلایل آشکار برای بازپس فرستادن مقاله اعلام نمی کنند. برای جلوگیری از این مشکل، پیشنهاد شده است که شاخص شفافیت^۳ برای مجلات محاسبه شود و این شاخص نشان دهد که آنها به چه میزان در باب بازپس فرستادن مقالات شفافیت لازم را دارند.

وقتی سردبیر مجله تصمیم به بازپس گیری مقاله می گیرد چه اتفاقی می افتد؟

وقتی مقاله بازپس فرستاده می شود، بر روی آن می بایست علامت هشدار **Retracted** درج گردد و همچنین دلایل بازپس فرستادن آن نیز بیان شود. علاوه بر آن مقاله بازپس فرستاده شده نباید از دسترس عموم خارج شود و باید در وب سایت مجله باقی بماند به این شرط که قویاً در آن بازپس فرستاده شدن مقاله برجسته شده باشد. مقالات باید به شکل زیر کاملاً مشخص هشدار داده شوند.

³ transparency index

RETRACTION: Regression of human metastatic renal cell carcinoma after vaccination with tumor cell-dendritic cell hybrids

Alexander Kugler, Gernot Stuhler, Peter Walden, Gerhard Zöller, AnkeZobywalski, Peter Brossart, Uwe Trefzer, Silke Ullrich, Claudia A. Müller, Volker Becker, Andreas J. Gross, Bernhard Hemmerlein, Lothar Kanz, Gerhard A. Müller & Rolf-Hermann Ringert
Nat. Med. 6, 332–336 (2000)

The authors unanimously wish to retract this paper because of several incorrect statements and erroneous presentation of primary data, results and conclusions.

نحوه آگاه ساختن خوانندگان از اینکه مقاله بازپس فرستاده شده است به این شکل باید باشد:

- بازپس فرستادن مقاله در همه نسخه‌ها و تمام مکان‌هایی که آن مقاله نمایه شده است مشخص گردد. برای مثال، اگر مجله هم نسخه کتابی (هاردکپی) و هم نسخه الکترونیکی از مقاله را ارائه می‌دهد باید در تمام نسخ ریتراکت شدن مقاله به سمع و نظر خوانندگان برسد.
- هشدار ریتراکت شدن مقاله به وضوح و آشکارا چه در بخش عنوان مقاله و چه در بخش نویسندگان مقاله ظاهر شود.
- سریعاً باید ریتراکت شدن مقاله اطلاع داده شود تا دیگر پژوهشگران از آن استفاده ننموده و عواقب آن کاسته شود.
- مجله باید به صورت آزادانه مقاله ریتراکت شده را در دسترس عموم قرار دهد.
- سردبیر مشخص بیان کند که چه کسی مقاله را ریتراکت کرده است. اگر نویسندگان این کار را انجام دهند باید نام نویسندگان و اگر سردبیر خود این کار را انجام داده است، باید نوشته شود توسط سردبیر مجله ری ترکت شده است. به عنوان مثال جمله‌ای شبیه به این حتماً ذکر شود: "نویسندگان این مقاله متفقاً تمایل داشتند به خاطر وجود ایرادات متعدد، مقاله را ریتراکت یا باز پس گیری نمایند"⁴. اگر ادیتور خود این کار را نموده است باید به جای نویسندگان، ادیتور را بنویسد.

References:

- 1- <http://www.sciencepeak.com/wp-content/uploads/nm0903-1221a.pdf>. Retrieved 14 Oct2022
- 2- <https://www.onlinepsychologydegree.info/unethical-experiments-psychology>. Retrieved 2 Oct2022.
- 3- <https://retractionwatch.com>. Retrieved 18 Oct2022.10.22.
- 4- <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/retraction>. Retrieved 18 Oct2022.10.22.
- 5- <http://www.sciencepeak.com>. Retrieved 19 Oct2022.10.22.

⁴ The authors unanimously wish to retract this paper because of several incorrect statements and erroneous presentation of primary data, results and conclusions.